

i posljednja četiri sačuvana svešćića (ff. 146—177). Pisar J dodao je izostavljene retke (150^r/21—22) na dnu stranice, dok je K obavio malu korekciju (159^r/18, 159^v/3—6).

Kao što smo već rekli, želja je izdavača fototipskog izdanja Sin. ps. bila da tekst prezentiraju i z v o r n o, tj. u što autentičnijem obliku kako bi se u prvom redu paleografima pružila mogućnost da riješe složenu grafijsku problematiku najstarijeg slavenskog prijevoda psaltira i, zavisno o njoj, da se riješi lingvistička problematika, napokon da se povjesničarima slavenske umjetnosti pruži građa za komparativna istraživanja, jer je rukopis zbog svoje (premda jednostavne) dekoracije zanimljiv. Stoga — kaže Altbauer — fotografije u načelu nisu retuširane.

No da li je ovim izdanjem znanost dobila ono što je bila želja izdavača? Mislimo da se ta želja nije u potpunosti ostvarila. Čitava knjiga otisnuta je (u knjigotisku) na finom bijelom kunstdruk-papiru. Fotografije su u naravnoj veličini izvornika otisnute dvobojno: na podlozi svjetlosmeđeg tona (koja bi imala imitirati pergamenu) crna slova različitih nijansa (nijanse su različite i u originalu), dok su tri priloga (u uvodnom dijelu) otisnuta višebojno. Na financiranju toga skupo opremljenog izdanja sudjelovali su Makedonska akademija nauka i umjetnosti i Humanistički fakultet Jeruzalemskog sveučilišta. No i uz tako luksuzno izdanje čiji se knjigotisak veoma lijepo doimlje, paleografi će se za analizu morfologije slova morati obilno služiti tehničkim pomagalima, jer fotografije (osobito nekih listova) nisu dovoljno jasne i oštre. Čak je mnogo oštrija i jasnija ona jedina snimka u Geitlerovu izdanju iz g. 1883. (kada su tehničke mogućnosti veoma zaostajale za današnjima), kao i ona u Vajsovoj »Paleografiji« iz g. 1932, pa i snimke u pojedinim staroslavenskim čitankama. Šteta je što se izdavač nije odlučio za faksimilirano izdanje u boji, posebice stoga što je original siromašan bojama i ukrasima. Danas »crna umjetnost« ima upravo čudesna ostvarenja na području faksimiliranih izdanja rukopisa, koji doista maksimalno nadomještaju originale (usp. npr. sjajna izdanja rukopisa nakladne kuće Akademische Druck- u. Verlagsanstalt u Grazu, serija *Codices Selecti*, izdanja Otta Harrassowitza u Wiesbadenu i dr).

Anica Nazor

STUDIA PALAEOSLOVENICA, Československá akademie věd, Praha 1971. Vědecký redaktor akademik Bohuslav Havránek, recenzent prof. dr. Karel Horálek, drsc., člen korespondent ČSAV. Str. 420 + 1.

Ovaj reprezentativni zbornik čehoslovačke akademije posvećen je 70. godišnjici života istaknutog češkog slavista Josefa Kurza. Trebalo je čekati Kurzov jubilej da bi svjetska paleoslavenistika dobila ovako vrijedno izdanje, jer nakon Slovanskych studia, posvećenih prof. J. Vajsu (1948. g.) nije bilo prilike da se na jednom mjestu sakupi i izda toliko značajnih istraživačkih rezultata.

»Studia palaeoslovenica« su po vrijednosti priloga, ne samo po popisu učesnika, međunarodni zbornik: sadrži 49 znanstvenih radova eminentnih

čehoslovačkih slavista — kolega i učenika J. Kurza kao i uvaženih slavista iz cijeloga svijeta. Tu surađuju učenjaci iz Austrije, Bugarske, Francuske, Izraela, Jugoslavije, Mađarske, Poljske, SAD, SSSR-a, Velike Britanije i Švedske.

Rezime dosadašnjeg rada slavljenika dao je u uvodnom dijelu R. Večerka naglasivši, uz svu širinu Kurzovih znanstvenih interesa, naročiti afinitet za paleoslavenistiku i povijest slavistike. U oblasti paleoslavenistike Kurz se naročito bavi pitanjima kritike teksta, analizom i izdavanjem starih spomenika, pitanjima stsl. jezika, njegove rječničke građe, ćirilometodskom i općenito kulturnohistorijskom problematikom. Potrebno je napose spomenuti njegov izvanredni udio u stvaranju monumentalnog djela *Slovník jazyka staroslověnského* što ga od 1958. izdaje ČSAV, a Kurz mu je glavni redaktor i glavni koordinator.

Tematika radova u zborniku su problemi stsl. i csl. jezika, tekstova, literature i kulturne historije, tako da su mnogi prilozi zapravo nastavak Kurzovih postavki, odjek ili razrada pitanja kojima se bavio ili danas bavi. Budući da nam nije moguće kritički vrednovati svaki prilog, a gotovo ni nabrojiti sve, dat ćemo pregled važnijih tema i rezultata.

Nekoliko priloga tretira slavenska pisma od kojih je svakako najznačajniji *Systém hlaholské abecedy V. T k a d l č í k a*, vrsnog poznavaoaca te problematike. U zadnje vrijeme izašlo je više studija o prvom slavenskom pismu (npr. F. V. Mareša i O. Nedeljković u Slovu 21, da spomenemo najnovije) gdje ponovno dolazi do izražaja mišljenje da se radi o temeljito prorađenom i duboko promišljenom novom grafijskom sistemu. Glavni princip je da svaki narod mora imati svoje pismo koje odgovara njegovom jeziku i to je načelo u glagoljici doslovno provedeno u pogledu grafijskom, glasovnom i brojnom, te u nazivu i poretku slova. Sve ove aspekte autor je detaljno razmotrio i predložio rekonstrukciju glagoljske abecede od 36 slova (Mareš ih nalazi 38 kao što se spominje u svjedočanstvu črnorisca Hrabra). Autor to objašnjava: »Konst. má jenom 36 akrostichických veršů a Chrabr tvrdí, že je 38 písmen hlaholské abecedy. Tento rozdíl se dá vysvětlit tím, že Chrabr počítá jako samostatná písmena i dvě varianty, přidané až na Velké Moravě: Ѡ ѡ ; Konstantin je však nepočítal za samostatná písmena, nýbrž jen za varianty základního písmene, anebo napsal Abecední modlitbu cyrilicí, v níž tyto varianty byly vypuštěny.« (str. 358). Od novih elemenata karakterističnih za glagoljski sistem Tkadlčík ističe razlikovanje prednjih i zadnjih samoglasnika, palatalnih i nepalatalnih suglasnika, promjenu suglasnika, u brojnom sustavu pokušava rekonstruirati četvrti niz brojeva (od č dalje), ističe slavensku osobitost brojeva 11—19, u apelativnom nazivlju vidi praktično mnemotehničko pomagalo te poredak slova s vidljivim naglašavanjem novih slavenskih elemenata. Tkadlčíkov prilog mnogo obogaćuje poznavanje glagoljskog abecednog sistema, premda će se o toj problematici i dalje raspravljati.

O Hrabrovoj apologiji u svjetlu zaštite ćirilometodske akcije i slavenske pismenosti i o riječi *бѡукаръ* piše B. K o n e s k i u prilogu *Za Hrabrovata apologija i za zborot boukar vo nea* interpretirajući spomenutu riječ kao svjesno upotrebljeni stilski kontrast prema *книгѣчини*.

Poznat je slavenski utjecaj na jezičnu strukturu albanskog, a V. Polák u svom prilogu *Čirkevní slovanština v Albánii* naglašava manje poznati no ne beznačajni utjecaj csl. s ćirilicom na povijest albanske kulture. Smatra da je csl. tradicija bila snažna i svojim korićenjima vjerojatno sezala do vremena kada je albanska Glavenica bila značajno središte csl. civilizacije u Albaniji. Analizira elbasansko pismo iz druge polovine 18. st. koje podsjeća na suvremeno grćko pismo i Totasi pismo iz Elbasanskog anonyma (kraj 17, početak 18. st.) koje podsjeća na suvremeno jugoslavensko ćirilsko pismo. Veza među njima nije oćigledno jasna, no postoje neki znakovi uzajamne povezanosti, kao npr. znakovi za *dh, f, h, r, sh, th, z*. Pretpostavlja da se ta pisma nadovezuju na neku stariju albansku tradiciju, a na to ga navodi ćinjenica da se u prvim albanskim knjigama tiskanim latinicom, npr. u misalu iz 1555. što ga je izdao Gjon Buzuku, javljaju specijalni znakovi, među kojima je *š* za alb. *y* i *u* slićno kao u Elbasanskom anonymu. Postoji bilješka Skanderbegova biografa Marina Barletiusa o opsadi Skadra, da se opire na kronike i isprave pisane »in vernaculo lingua«. Ne može se zaključiti da li se u tim ispravama radi o latinici, grćkom alfabetu ili slavenskoj ćirilici, no znakovi u Buzukuovu misalu pokazuju da je ćirilica najbolje odgovarala albanskom jeziku. Vjerojatno se u Buzukovo doba u Albaniji upotrebljavalo pismo koje se u osnovnim crtama opiralo na csl. ćirilicu. Autor daje više potvrda o upotrebi ćirilice i susjednog slavenskog jezika, posebno u predtursko doba. Navode se i utjecaji hrvatskih lekcionara (Bernardinova i Ranjinina) na Buzukuov jezik.

O problemu da li su grafemi: *a, f, h, l*, u staromađarskom runskom pismu preuzeti iz ćirilice ili iz grćkog pisma ućenjaci se ne slažu. P. Király u ćlanku *Cyrilské litery v staromađarske runové abecedě?* nabraja različita mišljenja o tome da li je i gdje je u Ugarskoj 10—13. st. moglo biti ćirilice. Problem je to složeniji što ćirilica vuće porijeklo iz grćke majuskule tako da paleografska analiza u ovom slućaju ne može pomoći. Németh smatra da su grćkog porijekla, a Győrffy ne isključuje mogućnost da su u staromađarsko runsko pismo mogla stići u dolini Dunava, dok se prije za to pretpostavljala Azovska oblast.

Prihvaćajući kao historijsku ćinjenicu dijalog u VC, kap. 14, u kojem se prića kako car Mihajlo III povjerava Konstantinu moravsku misiju, R. A u t y u ćlanku *Slavonic letters before st. Cyril. The Evidence of the Vita Constantini* uspoređuje spomenuto mjesto s odgovarajućim mjestima o Konstantinovim misijama kod Saracena i Hazara. Ona su slićna, jedino u moravskom slućaju Konstantin kao važan problem postavlja pitanje da li imaju »bukvi vъ jazyk svoi«. Autor se slaže s Dujćevom da rijeć „вукъви“ u tom slućaju znaći slova, a ne knjige. Zaključuje: VC ne daje potvrde da je postojalo slavensko pismo prije nego je Konstantin izvršio pripreme za moravsku misiju (str. 30).

Život svete braće privukao je nekoliko autora. Tako I. Dujćev u prilogu *Nestor in the Life of Constantine-Cyril* utvrđuje znaćenje imena Nestor iz ŽK (V kap.) pobijajući mišljenje da se radi o mladom kršćan-

skom mučeniku Nestoru, spominjanom u »Martyrium sancti Demetrii Thessalonicensis«, već o klasičnom Nestoru homerske poezije, dakle starom i mudrom čovjeku.

F. Dvorník u prilogu *Constantine-Cyril's Religious Discussion with the Arabs*, pišući o Konstantinovo religioznoj diskusiji s Arapima (VC, kap. VI) za koju je ranije utvrdio da je bila g. 851, navodi primjere koji pokazuju da su bizantski poslanici često vodili religiozne diskusije na arapskom dvoru, pa je i Konstantin kao vrsni teolog mogao učestvovati u takvoj misiji.

I. Ševčenko u raspravi *On the Social Background of Cyril and Methodius* precizno definira poziciju drungariora Lava na društvenoj ljestvici svoga vremena. Autor naglašava »a head start in life« i izvanredni društveni i kulturni napredak njegovih sinova, specijalno Konstantina, čija literarna slava prelazi granice carstva i koji je štitenik logotheta Theoktistosa i bliski prijatelj patrijarha Focija.

J. Laurenčík u prilogu *K otázce slovanské liturgie sv. Petra* podvrgao je kritici argumente J. Vašice o postojanju tzv. liturgije sv. Petra za života Ćirila i Metodija. Analizirao je strukturu liturgije sv. Petra prema grčkom pariškom rukopisu P 476 i prema hilendarskom slavenskom rukopisu iz 17—18. st. kako bi pokazao bizantski okvir liturgije sv. Petra iz kojeg su neki elementi ušli i u kanon. S time u vezi vratio se autor i na prijašnje shvaćanje onog mjesta u ŽM 11 gdje se govori o misi sv. Petra da se tu radi o blagdanu sv. Petra, a ne o liturgiji. Najviše se zadržao na argumentima kojima se htjelo u kanonu glagoljskog misala Illir. 4 vidjeti tekst liturgije sv. Petra. Najprije pokazuje da neki termini u tom kanonu nisu nužno grčkog podrijetla, zatim da ime sv. Mihajla i sv. Ivana Krstitelja u embolizmu (premda se nalaze i u gruzijskom prijevodu liturgije sv. Petra) ne dokazuje ništa, jer se oni susreću često i u zapadnim kanonima. Po mišljenju starijih istraživača (Jagića, Mohlberga i dr.) slavenski sakramentar (Kij. i Beč. listići) osnivaju se na gregorijanskom sakramentaru tipa padovanskog kodeksa D 47, a do tog je mišljenja došao i Vajs u pogledu glagoljskog kanona u Illir. 4, premda u njemu ima i kasnijih elemenata iz 10—13. stoljeća. Njegove arhaizme treba smatrati konzervativnošću u crkvenoj terminologiji.

Ne mali broj priloga posvećen je tekstovnoj problematici. Među njima ističe se analiza staroslavenskih homilijskih tekstova što ju je E. Bláhova u prilogu *Přispěvek ke zkoumání stsl. homiletických textů* provela na trećem prijevodu Zlatoustove homilije o Judinoj izdaji. Ta je Homilija sačuvana u 2 temeljne grčke verzije: prva s inc. *Ὅλιγα ἀνάγκη* (H₁), a druga *Ἐβουλόμην, ἀγαπητοί* (H₂). Staroslavenski prijevod verzije (H₁) dodan je u Suprasalskom kodeksu kao tekst č 36 (inc. mala nužda дѣньсѣ). U Cloz je na fol. 3a 24—9b 31 prijevod kontaminacije H₂ i H₁ (inc. chotěchъ patriarchovъ besědъ къ vamъ prostъrěti), a taj prijevod je sačuvan i u nekim mlađim rukopisima, npr. Mihanovićevu homilijaru i dr. Još jedna slavenska verzija te homilije nikla u 14. st. (inc. chotěchъ i дѣньсѣ iže o patriarsě prikosnuti se besědě) poznata samo iz jednog srpskog rukopisa koji se čuva u Sofiji. Treća je verzija maksimalno grecizirana, a razmak u nastanku između prve dvije i treće je dosta velik.

Analiza varijanata trebala bi pokazati osobine prijevoda starijih tekstova. Autorica zaključuje da je homilija u Cloz starija od one u Supr, a u sintaktičkom pogledu može se ubrojiti među najstarije stsl. spomenike, čak ćirilometodske.

Prilogom *Dvě textologické otázky* K. H o r á l e k se najprije vraća na problem odnosa stsl. evangelijara (posebno Savine knjige) prema glagoljskim tetra, ali ne daje novih rješenja. U drugom članku — govoreći o karakterizaciji prvotnog stsl. jezika — zauzima se za to da se rekonstrukcija jezika, zasnovana na starijim i konzervativnijim tekstovima, mora oslanjati i na tekstovnoj kritici. U doba nove kulturne orijentacije u Bugarskoj dolazi do izražaja grecizacija u jeziku (osobito sintaksi), u literaturi i u pismu. Misli da se u Hrvatskoj ne bi bilo održalo slavensko bogoslužje da je glagoljica bila zamijenjena ćirilicom.

V. K y a s u prilogu *Zásady rekonstrukce textu Života Konstantinova* vraća se ponovo problemima rekonstrukcije ŽK (usp. Slovo 17 str. 221 i 20 str. 115). Valorizira poznate skupine rukopisa, iznosi načela kojih se treba držati pri rekonstrukciji, rehabilitira rad N. van Wijka i daje svoju rekonstrukciju I i II glave ŽK uz kritički aparat.

Pitanje staroslavenskog prijevoda psalama tretira J. V l á š e k u studiji *Po stopách archetypu staroslověnského překladu žalmů*. Pošto je naveo nekoliko citata psalama iz evanđelja (osobito iz evangelijara) zaključuje da je već u doba prijevoda evangelijara u cijelosti izrađena i tehnika prijevoda psalama, tj. da su bili prevedeni barem neki psalmi, najnužniji u liturgiji. Prijevod nije morao biti zapisan, no osnovni principi prijevoda psaltira rođeni su još prije dolaska u Moravsku.

Zanimljiv je rad J. S t a n i s l a v a *Zo štúdia spovedných textov spred r. 863 na Veľkej Morave alebo v Panónii*. Zastupa mišljenje da je u Velikoj Moravskoj bila stvorena najnužnija kršćanska terminologija već prije dolaska Ćirila i Metodija, i to po latinsko-njemačkim uzorima. Za to nalazi potvrde u leksici i drugim jezičnim crtama Frizinških spomenika i Svetoemmeramske ispovjedne formule koji vode u velikomoravsko (slovačko) ili panonsko jezično područje. Autor korigira interpretacije mnogih starijih autora, a na literaturu novijih slovenskih i hrvatskih autora se ne obazire.

Tematika najvećeg broja članaka odnosi se na stsl. i csl. jezik, specijalno na sintaksu, područje kojim se prof. Kurz dosta bavio. Nabrojiti ćemo samo neke.

U studiji *Das Slavische als Missionssprache (lingua quarta) und das Altkirchenslavische als lingua liturgica im 9./10. Jhdt*, F. Z a g i b a vraća se također svojoj omiljenoj temi. Frizinški su listići u vezi s misionarskom djelatnošću irskih monaha među karantanskim Slavenima u VIII st. Friz. II je Ćirilova preradba, odatle razlike prema Friz. I i III. Njihov »misionarski« jezik (lingua quarta) nije liturgijski jezik. Istom Kij. listići su pisani jezikom tj. leksikom i stilom liturgije (mise) po zapadnom predlošku. Autor inzistira na razlikovanju jezika poučnih tekstova i liturgijskih (misnih) u užem smislu, jer je zbog toga nerazlikovanja došlo do nesporazuma u znanosti. Papa Ivan VIII je najprije zabranio slavensku misnu liturgiju zbog »lingua barbara«, ali ga je Metodije uvjerio da jezik njegove litur-

gije nije »lingua quarta« bavarskih misionara pa ju je bulom »Industriae tuae« posve odobrio. Konačna zabrana od strane pape Stjepana V nije uslijedila zbog jezika nego zbog straha od slaviziranja istočne liturgije. Kij. su nastali u IX st. u Moravskoj, u njima je leksički fond proširen i na neke arhaične i češke riječi. Konstantin je dobro iskoristio jezik u liturgijskoj funkciji. Zagibina izlaganja, u kojima polemizira s Isačenkom, slovenskim autorima i Hammom, osobito u vezi s Friz., ipak ne ulijevaju dovoljno povjerenja.

U članku *Glagoljica u predrenesansno doba J. H a m m* ocrta specifični razvitak književnosti i književnog jezika kod Hrvata u najstarijem razdoblju (do sredine 15. st.) koji se razlikuje od situacije u Čeha. Glagoljaši u Hrvatskoj bili su bez više hijerarhije i bez moćne zaštite plemstva. Bili su upućeni uglavnom na sebe, ali se nisu zatvorili za sve što je napredno, kulturno i novo. Sredina u kojoj je prepisana vetus versio Aristotelove Politike (Zadar u 14. st.), u kojoj je izgrađen rimarij, njegovane različite pjesničke forme, u kojoj su nastali istančani prijevodi Pjesme nad pjesmama, u kojoj su odjeknuli buntovni stihovi upereni protiv Crkve (nekoliko decenija prije spaljivanja Husa!) svjedoči o kreativnoj snazi tih ljudi i dubokom shvaćanju problema svoga vremena. Autor smatra da se ne može podržati tvrdnja da su tkonski glagoljaši, koji su sredinom 40-tih godina 14. st. otišli u Prag, bili ljudi niže obrazovanosti koji su se u Emausu od učitelja pretvorili u učenike. Ističe kako nije proučeno što su sve hrvatski glagoljaši (pored glagoljice) donijeli i mogli donijeti u Prag. Zanimljiva je njegova hipoteza da je pjesma *St' se kon'ča* nastala 30 godina poslije odlaska hrvatskih glagoljaša u Prag i da se u njoj aludira na Jana Miliča z Kroměříže, praškog kanonika i buntovnika koji u to vrijeme u Pragu »lačan, žejan, nag, bos« hoda i naviješta dolazak Antihrista te biva tužen inkviziciji.

F. V. Mareš u članku *Vajsova česká redakce nové církevní slovanštiny* piše o Vajsovu pokušaju bohemiziranja hrvatskonovocrkvenoslavenskog. Principe Vajs nije nigdje formulirao, tako da ih autor izvodi na temelju Vajsova izdanja vrlo skraćenog misala za upotrebu Čeha: *Služebnik, Čin i Pravilo Mši Misala Rimskago* itd, Prag 1922. Premda je Vajsov rad sistematski i znalački napravljen, nije naišao na veću primjenu. Mareš drži da nije dovoljno uvažavao suvremeni češki jezik. U posljednje vrijeme ponovno se razmišlja o sličnom uređenju csl. teksta i pomišlja na radikalniju čehizaciju koja bi se nadovezala na prekinutu sazavsku tradiciju. Tako bi se završilo djelo koje je Vajs započeo.

S područja leksika ima nekoliko zanimljivih radova, uglavnom malih prinosa o pojedinoj riječi toliko potrebnih u leksikografskom radu (Večerka, Vyskočil, Sjöberg). M. Altbauer daje novi rječnički materijal iz Sinajskog rukopisa br. 43 koji je našao u Biblioteci samostana sv. Katarine na Sinaju i identificirao kao dio izgubljenog odlomka Dobromirova evanđelja.

Leksikalnu analizu Eninskog apostola provela je Z. Hauptova. Uz karakteristiku rječničkog fonda autorica izvodi zaključke o klasifikaciji najstarijih sačuvanih rukopisa apostola.

K otázce lexikálních grécismů v staroslověnských památkách s latinskou předlohou studija je I. Paclove na temelju tri češkokrkvenslavenska spomenika: Besjeda Grgura Velikoga, pseudoevanđelja Nikodema i II legende svetovaclavske.

Etimološko objašnjenje starobugarske riječi *сръдѣ* osvjetljava R. Aitzetmüller, dok A. Vaillant precizira prvotni smisao stsl. »jačaja« ili »ečaja«, a J. K. Begunov prati historijat riječi »мамона«.

Rečenična struktura i njeni tipovi u najstarijim dostupnim fazama slavenskih jezika tema su rada B. Havránka (*Příspěvek k autonomní komplexnosti starého slovanského slovesa*).

Proučavanje sintakse dvaju jezika u kontaktu (*K syntaxi církevně-slovanských překladů z latiny*) nastavak je rada L. Matějke na tom slabo poznatom području.

O fonetskoj građi stsl. riječi piše J. Jahn, o stsl. pridjevima s prefiksom pre- R. M. Ceitlin, a na temelju materijala Euch. Sinajskog Z. Kurzova raspravlja o upotrebi imperativa, dok J. Lépissier piše o upotrebi gerunda u stsl.

Po svojoj tematici, tretiranju važnih slavističkih pitanja, novim, često i značajnim rezultatima, STUDIA PALAEO-SLOVENICA je zbornik koji zaslužuje punu pažnju svjetske slavistike.

Ivana Mulc

УСПЕНСКИЙ СБОРНИК XII—XIII ВВ. Издание подготовили О. А. Князевская, В. Г. Демьянов, М. В. Ляпон, под редакцией С. И. Коткова. Академия наук СССР, Институт русского языка, Москва 1971, стр. 752 + прилози, format 20,5 x 25,5.

Nakon drugog svjetskog rata na Zapadu je interes za slavistiku, često puta i mimo znanstvenih interesa, rastao neobično brzo i intenzivno, pa je posebice u intelektualnim krugovima rastao i interes za stare tekstove. U slavenskom svijetu u to isto vrijeme, izuzevši možda Bugarsku i Čehoslovačku, nova izdanja starih i najstarijih tekstova bila su prava rijetkost. Intenzivnije izdavanje tekstova važnih za slavističku nauku (uz dragocjene pretiske, tj. anastatička izdanja, kao npr. ona iz Graza) započelo je tek u novije vrijeme. Posebice to vrijedi za Sovjetski Savez, gdje se, osim brojnih i različitih izdanja »Slova o polku Igorevu«, nije pojavilo mnogo izdanja koja bi inače bila važna za starije i najstarije razdoblje slavenske i ruske književnosti i povijesti jezika. Treba ipak reći da se u Sovjetskom Savezu oko Puškinskoga Doma, upravo oko Instituta ruske književnosti i oko Instituta jazykoznanija Sovjetske akademije nauka okupilo dovoljno sjajnih znanstvenih radnika i da su u povremenim edicijama ovih instituta (Trudy Otdela Drevnerusskoj Literatury, Trudy Instituta Jazykoznanija) izlazili tekstovi relevantni za potpuniju i jasniju sliku staroruske književnosti i književnoga nasljeđa koje nazivamo staroslavenskim ili općeslavenskim razdobljem slavenskih književnosti. Treba kod toga znati da u ruskim muzejima i bibliotekama postoji velik broj važnih i vrijednih staroslavenskih tekstova, kojih bi

SLOVO

22

ČASOPIS STAROSLAVENSKOG INSTITUTA U ZAGREBU

ZAGREB 1972

S L O V O

ČASOPIS STAROSLAVENSKOG INSTITUTA
»SVETOZAR RITIG«

Izlazi 1 put godišnje

UREDNIŠTVO: 41103 ZAGREB, DEMETROVA 11
ODGOVORNI UREDNIK: VJEKOSLAV ŠTEFANIĆ

BR. 22

Za redakcioni odbor
uredio
VJEKOSLAV ŠTEFANIĆ